

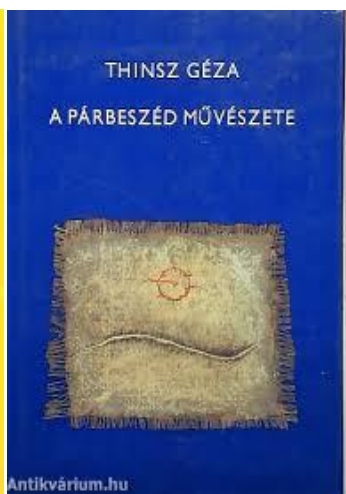
Nyolcvan éve született az északi szófuvarosó

Thinsz Géza * Budapest 1934. június 9. † Stockholm 1990. július 14.*

Költő és műfordító, 1956 őszén érkezett Svédországba. Tanulmányait az Uppsalai Egyetem Bölcsészeti Tanszékén fejezte be. Haláláig a Norstedt könyvkiadó vállalatnál lektorként dolgozott. Borbándi Gyula, a nyugati magyar emigráció legavatottabb ismerője a következőképpen méltatta: „Thinsz Géza költő, aki a magyar költészet tolmácsolásában és a svéd költészet magyarországi megismertetésében szerzett hrvadhatatlan érdemeket. A jelenkori magyar költészet számos jelentős alakjának

verseit ültette át svédre, helyi költőket nyert meg magyar versek fordításának, kiadókat mozgósított ezek kötetbe gyűjtésére és kinyomtatására, svéd költőket fordított magyarra és tette műveiket magyar nyelven közkinccsé.” Felesége, Izabella Thinsz pedig így írt férjéről: „Gézával 1959-ben találkoztam, akkor már három éve élt Svédországban. Jól beszélt svédül. Egészen más volt, mint a svéd fiúk, akikkel addig találkoztam. Élénk volt, minden érdekelte, és annyi mindent szeretett volna csinálni. Fontos feladatának tekintette, hogy bemutassa, micsoda hihetetlen kulturális kincs található Magyarországon, amely Svédországban teljesen ismeretlen volt. Emlékszem, amikor legelőször találkoztam vele, szembe jött az utcán, Uppsalában, menet közben írt, egy versen dolgozott. Huszonnégy éves volt akkor. De később is, akármikor találkoztam vele, mindig írt. Még az egyetemi előadásokon, munkahelyi értekezleteken is írt. Verseket írt. Séta közben is írt. Mikor aztán beteg lett és kórházba került, akkor is a végsőkig

írt...”. Először csak 1971-ben utazhatott haza. Ezt követően nagyon sokszor járt Magyarországon. Mindig fáradtan, teljesen kimerülten érkezett vissza. Egyik versében azt írta, hogy Magyarországon svédnek, visszaérkezve magyarnak érzi magát. Kétnyelvű és két-nemzetiségű volt. És mint kétlaki, alanyi költő és „északi szófuvaros” írja maga:

*Két nyelvvél labdázik naponta,
két nyelven áll ki a porondra,
két nyelven káromkodik hiába,
két nyelvet nyújtogat a világra,
két nyelven beszélhet a szélnek,
két nyelven várják a veszélyek,
két nyelven tévelyeg az életben,
aztán majd elföldelik. Két nyelven.*

Thinsz Géza „szószérési” minőségében általában rövidre fogta mondanivalóját, sokszor oly tömören, metaforikusan, hogy az olvasónak vagy hallgatónak nagyon utána kellett gondolnia. De ő mindezeket – egyik kritikusa szavaival élve – „bravúros eleganciával” írja.

Külhoni sírfelirat

*Éltem. Mint aki hazaérkezett.
De nevemről nem hullt le az ékezet.*

Géza sokat fordított. Elsősorban Weöres Sándort, akinek verseiből egy önálló kötetet jelentetett meg, és Illyés Gyulát, Pilinszky Jánost. Ezek a költők meglátogatták őt Svédországban, szoros barátság alakult ki közöttük. Tanárára, Cs. Szabó Lászlóra szeretettel emlékszik 1984-ben a következő verssel:

Osztályf nők úr

*Csak kék tintával tudok írni rólad
a József Attila utca sarkán, Budapesten.
Tudtam persze, hogy te is szaporítani fogod
hallottaink számát, de haláloed híre
nehezebb volt, mint hittem volna.*

*Laci bácsi, nem akarok érzelmeskedni
ezen a sarkon, végül is beállványozták
a szemközti házat, – a kőművessel, aki, aki épp
fölmászik ezen a magyar (számomra túlkomplikált)
lajtorján, s aki épp úgy épít – megőriz – tataroz,
ahogyan te tetted, miképpen érthetném meg
önösségemet? Magaddal vittél valamit
múltamból, ami él még.*

*Laci bácsi, itt a József Attila
utca sarkán nem érdekel, milyen osztályzatot adnak majd
erre a versre – te biztosan megérted ezt a fura
kitárulkozást: hiányod fáj, nem a haláloed – – –*

Thinsz Géza 2014. július 14-én lett volna 80 éves. Egy Stockholmhoz közeli sírkertben, Skoklosterben nyugszik, amit ő humorosan csak Cipőkölöstornak nevezett. 1990 áprilisában kezdte a szörnyű betegség teljesen a hatalmába keríteni. Fájdalmas így visszanézve, mert akkor még nem tudtuk az agyat romboló betegség okát. Szörnyű volt, mert Géza, a szavakkal való kifejezés mestere rohamosan vesztette el az emlékezést, a szókincset, a kifejezést. Egy évvel halála előtt ágya mellett ülve próbáltam beszédre bírni, de ő csupán ezt ismételte: nevetség-

ges...,nevetséges... Azt hiszem ő arra a rémálombeli állapotra értette, hogy nem tudja mondanivalóját szavakba összerakni.

Búcsúzó

*A tengerbe hullik egy könnycsepp:
ez a halál. Csak ennyi. Ne sirass.
Bölcs hullámoktól tanulom az öröklétet*

A Szabad Magyarok Tömörülése hosszú éveken át adott otthont Géza irodalmi estjeinek a stockholmi Magyar Házban. Két verse a Kaláka együttes zenei feldolgozásában is ránk maradt: az előbb idézett Búcsúzó, és az itt következő:

Éjfél után

*Éjfél után, ha elhallgat a szó,
formát változtat. Nem zászlóként
lobog, dörömböl a beléd fojtott,
a beszéddel leplezett mondandód.
Éjfél után szót válthatnál magaddal,
de elnémulsz. Agyadra megy az agyad,
vagy a bor. Adj nyugodalmas álmot
mind valahányunknak, hallgatag arkangyal.*

*

Munkái húsz verseskötetben, 1960–1990 között jelentek meg. Az 1960. évi kötet tartalmazza Magyarországon írt 1956- os hangulatú két versét, melyeket az alábbiakban közlünk:

Levél Mihály barátomnak

Nézd: sötét van. Piszkos éjszaka.
Hiába díszíti fényes ragyogás,
hiába kiált a költő, szava
hiába harsan csillogva, csodás
zengésű, komor húrokon, –
ásítanak és unják az emberek.
Mert élt bár egyszer
Dante, Goethe, Shakespeare,
de „eljárt az idő a fejük felett” –
és otthon a gyerek sír,
mert nem kap vacsorát.
De ne csodáld, hogy könnyel néznek
mindent ami szép;
hiába a legszebb beszéd –
fáradtan a sivár robottól,
az ember csak az üres hasára gondol.
Hát költő komám, dobjuk sutba mi is
csengő rímeinket,
mert korszerű kezével intett
a realitás?
Mert ugye, valami más
kell most ide:
mindegy, hogy mi az,
csak könnyű íze,
s a veleje üresség legyen.
Amitől felriadna az álmos jelen,
arról úgysem írának a lapok,
legfeljebb, így:
„a költő ezért a verséért öt évet kapott.”
Hát arról írd, hogy lyukas a cipőd,
ne is szidd a hideg időt,
mert nincs télikabátod, –
ne jajduljon benned a szó,
hogy kedvesednek csak
a tavaszi ragyogás
arany gyöngyeit adhatod,
s egy szál virágot is csak nehezen,
mert nincs pénzed sosem, –
írd le a „való” életet:
hogy milyen öröm neked
a csikorgó fogaskerékre nézni
és milyen „boldogok az emberek ...”
De hát ez nekünk úgysem sikerül.

*Járjuk mi Arany, Ady,
Tóth Árpád rögös útjait,
írjuk csak le azt, amit
le kell írni,
mert belső parancs,
s nem ember kényszerít, –
de fiókba tedd a verseket
s vagy ötven évig elő ne vedd,
mert sötét van, piszkos éjszaka,
hiába díszíti részeg ragyogás,
hiába kiált a költő, szava
hiába harsan csillogva, csodás
zengésű, komor húrokon, –
mindenki fáradt nagyon,
s mindent belepett az álmos unalom.
Az elítélt
A cellában ült, amíg én éltem
s élveztem levegőt, napot,
a Szép semmivé kopott a kezében
s napfény helyett csak szitkokat kapott –
Az Edes haját simogatva
az életet dicsértem minden ízettel,
mikor talán az első pofont kapta
és feljajdult a való: „Íme az ember!”
s most itt van mellettem. „A hét éves vád koholt!”
– arcomra tapad a törtfényű szem. –
Míg én éltem, ő egy cellában volt.
Mebocsáthatja ezt nekem? –*

A Szabad Magyarok Tömörülésének egykori vezetői, születésének nyolcvanadik évfordulóján kegyelettel emlékezünk honfitársunkra, sorstársunkra és barátunkra.

Révai Ábel
Nyers Andor

Megjelent az Újkéve XXII. évfolyam 3. számában